

Un pròleg oblidat de Josep Pla

Pere Vallribera i Puig

En aquesta breu comunicació em proposo de fer uns comentaris sobre un escrit molt interessant –i molt poc conegut– de Josep Pla. Es tracta del pròleg a un llibre editat el 1956, en castellà, que aplegava una sèrie d'articles de Francesc Recasens apareguts en la seva major part al *Diario de Barcelona*(1).

Francesc Recasens fou un executiu del Banc de Catalunya, entitat creada pel seu germà Eduard i per Evarist Fàbregas que com és ben sabut tingué, en paraules de Francesc Cabana, «una curta, però intensa història»: «Constituit el 1920 –el mateix any que suspèn pagaments el banc de Barcelona– prendrà el relleu com a líder dels bancs catalans i es convertirà aviat en el primer per la importància dels seus dipòsits. El 1931 suspèn pagaments en el marc d'una crisi econòmica europea i d'una forta politització de la seva crisi particular, que s'hauria pogut evitar»(2).

La història del Banc de Catalunya és, doncs, ben coneguda. El mateix Francesc Recasens en fa uns breus comentaris en el

seu llibre, en el capítol que titula «Indalecio Prieto y el Banco de Cataluña», on explica sobretot les circumstàncies polítiques de la desaparició del banc(3).

En el seu pròleg, Josep Pla tracta repetidament d'aquesta història i dels fets que precipitaren la mort del Banc de Catalunya. I ho fa parlant de la personalitat «dels Recasens», contra els qui se centraren les màximes accions amb la intenció –que sembla ben evident– d'evitar la consolidació d'una banca catalana, no volguda per les autoritats espanyoles en aquells precisos moments.

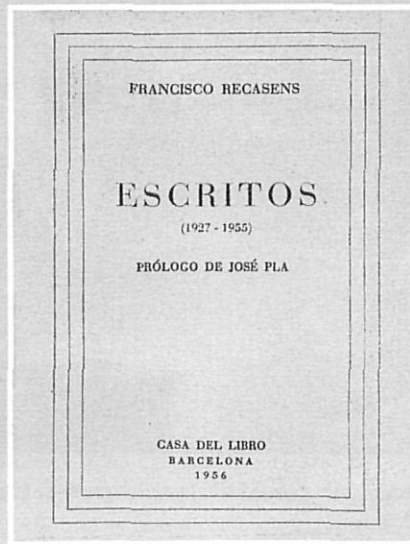
He cregut oportú de fer una versió catalana d'aquest pròleg. Penso que és ben poc conegut, ja que no figura en la seva *Obra completa* i no n'he pogut trobar cap comentari enlloc. No vull pensar que cap causa més o menys lligada a una política de marges estrets hagi provocat aquesta manca de memòria. He procurat, amb el màxim interès, de traduir les paraules de Pla i la intenció amb què foren escrites. Pla, quan escriu en llengua castellana, presenta totes les característiques que han portat la seva prosa a ser un paradigma en la literatura catalana. I en aquest breu

Pròleg

M'interessa de dir-li a vostè que no escric aquest pròleg per les raons que vostè al·legava en demanar-me'l. No és per raons literàries –d'una hipotètica qualitat literària– que aquestes línies es poden justificar. No, vell i estimat amic Recasens! Vaig viure al costat de vostès –de vostè i del seu germà Eduard– l'espantós drama del Banc de Catalunya i aleshores vaig aprendre a respectar-los. Jo em desvio del pas dels homes inflats i relluents. El carro dels vencedors –encara que el carro sigui un Cadillac– és un espectacle que no m'afalaga. Els vaig conèixer a vostès en l'adversitat, en la més profunda de les adversitats –que en aquest país és l'adversitat de la picaresca política–, i aleshores vaig tenir l'ocasió de constatar el tremp del seu ànim. Aquesta és l'única justificació d'aquest pròleg: un sentiment d'admiració, d'amistat i de respecte.

Es trobà vostè llavors davant d'una obra de demolició maliciosa, verinosa, implacable. Es trobà vostè davant d'un home que no era ni prou intel·ligent per fer la revolució, ni prou equànime per saber el que importava conservar. Es trobà vostè davant d'un demolidor professional –davant d'un destructor que ha contribuït com ningú a enfonsar allò que ell mateix havia contribuït a aixecar–. Trobar-se davant d'un drama d'aquest volum és dit molt aviat. És una situació gairebé sobrehumana. Vostè ha viscut aquesta situació –i l'ha viscuda mantenint un to intel·lectual i sentimental d'una mesura admirable–. Aquest pròleg és el pretext que se'm dona per dir-li a vostè tota la meva simpatia i tota la meva admiració. L'aprofito i li dic que li agraeixo l'oportunitat que m'ha donat per expressar el meu pensament.

* * *

Sé poc –massa poc– el que ha fet vostè a la vida. Vostè ha treballat intensament i amb gran profit pels interessos generals. En vostè es dona el cas –rar de trobar en el país– de gran sensibilitat pels problemes de la teoria i de l'intel·lectual i uns dots d'home d'acció envejables. No obstant això, no és vostè ni un economista teòric, ni un empíric d'horitzons asfixiats. És vostè un exemplar rar en el país: un home equilibrat i probablement quasi complet. (El quasi és obligat en un país en el que el complet no ha existit mai). Per això, al meu criteri, les seves concepcions econòmiques –tant les que s'han portat a la pràctica com les que no han passat de projecte (projecte que a vegades han realitzat d'altres)– mereixen un respecte universal. En el gran nombre de les seves concepcions realitzades o no realitzades, algunes han estat notòriament desvirtuades. Però aquesta és la tragèdia de l'home d'acció: ser mal interpretat. Vostè té fama de ser un home reservat, equànime, fred. Quant deu haver sofert en l'aparatosa, espectacular cordialitat superficial de Madrid! Quan se sap –com sé jo– el seu valor intrínsec, d'home d'acció; quan s'ha constatat –com he constatat jo– el

seu inesgotable amor pel país; quan s'ha viscut més o menys de prop –com he viscut jo– la frustració de la seva obra més entranyable, mereix vostè una consideració objectiva. A vegades, li he mirat la cara, el front, els ulls: sempre m'ha semblat vostè un home trist, frustrat, amb un dèficit enorme entre el que ha fet i el que hagués pogut fer. Ha realitzat vostè grans coses, amb una tenacitat tremenda. Ha tingut vostè triomfs magnífics. Però, quantes coses se li van dissoldre en l'aire! –quantes coses que el seu equilibri singular havia concebut!–. Però aquest és el destí del país: la frustració implacable, misteriosa, terrible!

* * *

Sospito que una de les poques coses que el diverteixen és escriure. És molt possible que la ploma sigui una de les seves evasions més eficaces. Escriví vostè de jove coses que li ompliren d'il·lusió els sentits. Ara, continua vostè escrivint, en un to i amb una equanimitat perfectes. Acabarà vostè escrivint unes confessions d'elevadíssima categoria. Alguns dels seus articles del «Diario de Barcelona» ho demostren. Quant de bé podria esperar-se d'unes confessions seves! –d'un home apassionat, autèntic, sincer.

L'economia escrita, en aquest país, és el pur galimaties, i quan es troba un home com vostè, format en l'empirisme econòmic del confusionisme nacional, capaç d'escriure d'una manera clara, íntegra i intel·ligible, sembla que els sentits s'exemplen i la intel·ligència s'aviva. Aquest, amic Recasens, no ha d'ésser el seu últim llibre. Ha de ser el principi de l'explicació de l'experiència de la seva vida atroç, dramàtica, nobilíssima –que a mi em mereix un respecte grandíssim.

Desembre, 1955.

Josep Pla

escrit em sembla trobar-hi totes les seves qualitats i tots els trets del seu estil inconfusible.

Pere Vallribera i Puig és metge i estudiós de l'obra de Josep Pla.

Notes

- (1) RECASENS, Francisco. *Escritos (1927-1955)*. Pròleg de José Pla. Casa del Libro. Barcelona, 1956.
- (2) CABANA, Francesc. «La Banca Catalana». *L'Avenç*, núm. 209, desembre 1996. Pàgs. 60-

63. Vegeu també, del mateix autor, l'obra *La Banca a Catalunya* (Edicions 62. Barcelona, 1965), amb l'important estudi: «III. El Banc de Catalunya (1920-1931)», pàg. 91-160.
- (3) RECASENS, *op. cit.*, pàg. 125-133.